

«Η απελπισία»

Επιστήμες / Ιατρική - Βιολογία / Φιλοσοφία

Σταύρος Μπαλογιάννης, Ομότιμος Καθηγητής Ιατρικής ΑΠΘ

Η απελπισία, «η ασθένεια προς θάνατον» αποτελεί στοιχείον της ζωής του ανθρώπου, κορυφουμένη όταν αυτός αγωνιά να γνωρίση τον εαυτόν του αλλά και ακόμη όταν προσπαθεί να αγνοήση τον εαυτόν του. Είναι μία ασυμφωνία εντός μίας αυτοαναφερομένης συνθέσεως. Κορυφουμένης δε της ασυμφωνίας κορυφούται και το αίσθημα της απελπισίας. Η απελπισία επιδιώκει την αυτοανάλωσιν του ατόμου, αλλά αδυνατεί να την επιτύχη. Το μαρτύριον του εν απελπισία διατελούντος ατόμου είναι ότι η απελπισία δεν υφίεται διά της αυτοαναλώσεως αλλά διαιωνίζεται, αναζητώσα συνεχώς αίτια επανατροφοδοτήσεως αυτής.

Η απελπισία δεν συνδέεται μετά του θανάτου. Παρά το γεγονός ότι είναι «ασθένεια προς θάνατον» και ενώ εισάγει την αναμονήν του θανάτου, εν τούτοις ούτος δεν αποτελεί το τέλος της ασθενείας, δεδομένου ότι το τραγικόν στοιχείον της απελπισίας συνίσταται εις την αδυναμίαν του θνήσκειν.

Η απελπισία αποτελεί έν εκ των ουσιωδών βιωμάτων του Εγώ, το οποίον αποτελεί μία συνειδητήν και αυτοαναφερομένην σύνθεσιν του απείρου και του περατού. Η απελπισία εις το νέον άτομον οφείλεται πολλάκις εις την προσπάθειαν του να βιώση το μέλλον ως παρόν, προβάλλων το παρόν εντός του μέλλοντος, εν αντιθέσει η απελπισία ενός ενήλικος οφείλεται εις την προσπάθειαν του να βιώση το παρόν ως παρελθόν, προβάλλον το παρελθόν εντός του παρόντος. Αμφότεραι όμως αι ανωτέρω καταστάσεις εκφράζουν την δέσμευσιν του ατόμου εντός των πεπερασμένων διαστάσεων του χρόνου, αι οποίαι επανακυκλώνονται και επαναπροβάλλονται εις το συνειδησιακόν του πεδίου, χωρίς να διανοίγωνται προς το άπειρον και αιώνιον.

Η απελπισία από την καθήλωσιν του ατόμου εις τα εγκόσμια είναι έν απλούν πάθος. Η διαλεκτική αυτής της απελπισίας είναι η αναπτυσσομένη μεταξύ των εννοιών του ευχαρίστου και του δυσαρέστου, είναι η απελπισία της αμεσότητας, της απωλείας ενός εγκοσμίου αγαθού, η διάστασις του οποίου είναι σχετική και η αξία πεπερασμένη. Ακόμη και η εκπλήρωσις της επιθυμίας, παρά το γεγονός ότι προκαλεί σχετικήν ύφεσιν του αισθήματος της απελπισίας, εν τούτοις κατ' ουσίαν ενισχύει αυτό, δεδομένου ότι η μία επιθυμία διαδέχεται την άλλην και εκάστη εκπλήρωσις ενισχύει την απελπισίαν από την παραμονήν των ετέρων ανεκπληρώτων επιθυμιών. Η απελπισία αύτη ταυτίζεται με την άρνησιν του πνευματικού χαρακτήρα της ανθρωπίνης υπάρξεως.

Η αναγνώρισις του αιωνίου και η εστίασις εις το πνευματικόν στοιχείον του

ανθρωπίνου Είναι συνεπάγεται ρήξιν μετά της αμεσότητας και στροφήν προς την οδόν της εσωτερικότητας. Εις το βάθος όμως, εξεταζομένη η απελπισία της αμεσότητας διαπιστούται, ότι οφείλεται εις την άρνησιν του αιωνίου ή εις την κεκαλυμμένην αίσθησιν του αιωνίου εις το βάθος της ανθρωπίνης ψυχής. Η συνειδητοποιήσις του αιωνίου συνεπάγεται την βαθείαν επιθυμίαν συνειδητοποιήσεως του «αιωνίου Εγώ» του ατόμου, εκ της οποίας απορρέει η απελπισία της ανευρέσεως του Εγώ και της ταυτοποιήσεως του ατόμου προς το ίδιον Εγώ του. Η απελπισία αύτη συνίσταται εις την δυσχέρειαν του καθορισμού των διαστάσεων εκείνου του Εγώ, το οποίον επιθυμεί το άτομον να διαμορφώση διά να ανεύρη το ομοιοστατικόν ισοζύγιον του.

Ενίοτε το Εγώ, εις την εναγώνιον προσπάθειαν να γίνη ο εαυτός του, καταλήγει εις το εκ διαμέτρου αντίθετον σημείον, απομακρυνόμενον όλον και περισσότερο εκ του εαυτού του, γεγονός το οποίον ενισχύει την απελπισίαν του ατόμου, το οποίον εντείνει τας προσπάθειάς αυτοδιαμορφώσεως, και υποφέρει απελπιζόμενον από την αδυναμίαν ανευρέσεως της ταυτότητάς του.

Εκ παραλλήλου, η απελπισία είναι απότοκος της στερήσεως του Εγώ εκ των δυνατοτήτων του και της υφισταμένης ασυμφωνίας μεταξύ αναγκαιοτήτων και δυνατοτήτων του Εγώ. Αντί ο άνθρωπος να φέρη την δυνατότητα εντός του χώρου της αναγκαιότητας, περιπλανάται εις την αναζήτησιν των δυνατοτήτων του και χάνει την ατραπό του εαυτού του. Ο αιτιοκράτης και ο μοιρολάτρης απελπίζονται πάντοτε και χάνουν την πορείαν των, διότι θεωρούν τα πάντα ως αναγκαία.

Η απελπισία εκφράζει καθήλωσιν εις το Εγώ, του οποίου σκοπός και μέτρον είναι ο άνθρωπος. Το εν λόγω Εγώ είναι έν γήινον και ανθρωπιστικόν Εγώ καθηλωμένον εις την προσωρινότητα, και την ανθρωπίνην συμβατικότητα. Η απελπισία αύτη ταυτίζεται προς την απελπισίαν της δουλείας, δεδομένου ότι ο άνθρωπος υποδουλώνει εαυτόν εις το ανθρώπινον και χοϊκόν Εγώ, εις το οποίον προσδίδει ιδιαιτέραν αξίαν και κύρος, καθιστών αυτό μέτρον και σημείον αναφοράς όλων των επιδιώξεων του.

Η απελπισία είναι βαρύτερον βίωμα από την αμφιβολίαν, καθ' όσον εκφράζεται δι' όλης της προσωπικότητας του ατόμου, ενώ η αμφιβολία εκφράζεται μόνον διά της σκέψεως. Η αμφιβολία εκφράζει την αδυναμίαν αποδοχής των ιδεών ή των προσώπων, λόγω του φόβου της ατελείας και της προσωρινότητας.

Η απελπισία επαυξάνεται με την συνείδησιν του Εγώ. Οσον ανυψούται το Εγώ και απελευθερώνεται από τα ανθρώπινα μέτρα τόσο περισσότερο υφίεται η απελπισία εις την ψυχήν του ατόμου. Μόνον όταν το Εγώ, ως επί μέρους και

συγκεκριμένη υπόσταση αποκτήσει συνείδηση, ότι ευρίσκεται ενώπιον του Θεού, τότε μόνον αντιλαμβάνεται την έννοιαν του απείρου και αποσπάται εκ της προσωρινότητος.

Εν τούτοις, η απελπισία προκύπτει και από την αφύπνισιν του εαυτού μας, από την συνειδητοποίησιν του Εγώ μας, το οποίον μετέχει του αιωνίου. Ο πιστός κατέχει το αναμφισβητως αιωνίως αλάνθαστον αντίδοτον της απελπισίας. Η υγεία της πίστεως είναι η δύναμις, η οποία αίρει άλας τα εσωτερικάς αντιφάσεις του ατόμου, εκ των οποίων εκπηγάζει η απελπισία. Ο Θεός δύναται τα πάντα, ανά πάσαν στιγμήν. Εκείνος αποτελεί την μόνην λυτρωτικήν δύναμιν εκ της απελπισίας. Διά του Κυρίου, η απελπισία δεν είναι πλέον «η ασθένεια προς θάνατον» αλλά διά του «ευγενούς σθένους», αγνώστου εις τον φυσικόν άνθρωπον, αντιμετωπίζονται όλαι αι εσωτερικάι και εξωτερικάι αιτίαι, αι οποίαι καλλιεργούν και τροφοδοτούν την απελπισίαν, με αποτέλεσμα να δύναται ο άνθρωπος να βιώση την άμετρον χαράν της αναστάσεως.

Απόσπασμα από το άρθρον

Σταύρος Ι. Μπαλογιάννης

*«Τα βιώματα της ψυχής εις τον φιλοσοφικόν στοχασμόν
του Soren Kierkegaard» Εγκέφαλος Τόμος 37, τεύχος 2*

<https://bit.ly/2SBIQe7>